

Continguntur in hoc libro

- I. Una disputatio s. de sacris v. & N. T. libris Canonis & Apocryph
 Joh. Hedrici Tr. de eorum sac. librorum auctoritate
- II. Disputatio de primario sac. librorum argumento. J. Hedrici.
- III. Tractatus theologice de Verbo & U. seu Sacra Scriptura
 Verbi Dei interpretatione
 & scripturae s. plenitudine & Sufficiētia
- IV. Disputationes XVII. ex Confessione Augustana. auctore
 Afidio Sturnio
- V. Eiusdem disputatio, qua ostenditur, Sacramentarios Cal.
 vixisse Augustanae Confessionis solios, non esse.
- VI. De ca. & colorum Communium de ^{creatione} ^{providentia} ^{causa pellati} ^{contingentia} ^{Caesaria} ^{Sibyllari}
- VII. Tractatus de potestate tum Anglicana tum Germanica Danicis
 Arcularij D. Head. Marburg. profess.
- VIII. Disputatio s. de potestate originis. Hofmanni
- IX. Tractatus de Cognatione Domini & persona Christi Sturnij
- X. De persona Christi Disputatio II. Gerlaugij ad 22. & Apo.
 logeticum Joh. An. Busaei Jesuitae
- XI. De persona Christi disputatio Urbanij Pierij
- XII. Tractatus de Baptismo circa Tostanum, Sturnij
- XIII. De providentia Disputatio, Sturnij

- XIV. De p[re]destinatione salvandorum, & reprobatione infidelium. Hummij
- XV. De p[re]destinatione G. Mylij.
- XVI. De divina, pro singulorum bonum salute, voluntate, in Andrea Sebafmanni
- XVII. De ecclesia M. Joh. Caspari Pappi
- XVIII. Epistola philippi Beroldi ad D. Hummum de tribus ip[s]is.
- XIX. Comœdiæ Misnicæ Synopsis G. Mylij D.

AB 61 430

1.
DISPUTATIONES DVAE:
PRIOR
DE SACRIS VTRIVS-
que Testamenti libris Canoni-
cis, ET ECCLESIASTICIS
SIVE APOCRYPHIS &c.

ALTERA
De eorundem sacrorum libro-
RVM AVTORITATE, ET VN-
de illa dependeat.

Quae, dante & volente Deo, per Christum in Academia

Ch. lo. IVLIA habebitur *M. J.*

PRAESIDE
Iohanne Hederico Th. D. &
Professore:

Respondente autem
M. GOTFRIDO SLVTERO
Vesaliensi.

HELMSTADII
Ex Officina Typographica Iacobi Lueij.
Anno M. D. XCII.

M. Valent. Nylis
J.

Ad pium Lectorem.

Vando Dei normam teneo viuentis
in ævum
Viuo, licet raptò funere mortis ego.
Quando sed admitto normam quam finxerat
vmbra,
Viuo seu morior permanet vmbra mihi.

A L I V D.

Scripta velut quondam distincta Ca-
nonica constat
Omnibus à reliquis cum grauitate
libris:
Dogmata nunc nobis sic nō authentica sunt,
Talia quæ fidei dicere norma vetat.

Iohan. Hedericus D.

DISPV-

DISPUTATIO PRIMA,
De sacris vtriusque testamenti
libris, Canonicis, & Ecclesiasticis siue
Apocryphis &c.

I.

IN Theſibus diſputationis, ſuperio-
ri tempore, de fundamento fidei, & religionis
veræ habitæ, perſpicuis & firmis rationibus
oſtenſum eſt, in vno & ſolo Dei viuentis ver-
bo nobis reuelato, baſin illam aduerſus quo-
rumcunq; ἀντιλεγόντων putida ſophiſmata, de-
teſtandas corruptelas, & impia portenta, demumq; aduerſus
omnem portarum inferi violentiam & rabiem, inde ab initio
mundi, conſiſtere immotam, adeoq; in ſempiternum perdu-
raturam eſſe.

II.

Ad quod verbum diuinitus patefactum, adeò accuratè
ſuam Deus, in rebus ad fidem & cultus diuinos ſpectantibus,
vult eſſe attentam & alligatam Eccleſiam, vt ſiue de ijs quid
ſcire ſe profiteatur, ſiue ea confirmare, ſiue exortis contro-
uerſijs diiudicare velit, non in huiusmodi verba (quod etiam
Auguſtinus contra Petilianum) monet erumpat: *Hæc ego dico,
hæc tu dicis, hæc ille dicit: Sed vtatur hoc axioma: Hæc dicit
dominus, ſic ſcriptum eſt, ſic vox diuina aut ſacra ſcriptura te-
ſtatur.*

III.

Quodcunq; igitur dogma in eadem ſcriptura fundatum,
& diſertè clareq; expreſſum Eccleſiæ Dei proponitur, & fi-
dei cultibusq; diuinis accommodatum, vrgetur id omnino
ἀντίπερὶν verum & ſalutare agnoſcendum credendum & ap-
probandum eſt.

A 2

Contra

I III.

Contra verò quod dogma in scriptis à Spiritu sancto dictatis, fundamentum non habet ex illis certo probari nequit, sed ab eis alienum ijsq; contrarium est, illud nequaquam admittendum, aut vt fidei nostræ siue articulus siue pars aliqua habendum est.

V.

Quin verò etiam, vt eiusmodi, quod ex præiudicio, persuasione, præsumptione, & phantasia humana, quæ in diuinis stulta est & cœca, profectum, est remouendum & explodendum.

VI.

In quam sententiam præterea Oecumenica siue vniuersalia, & euidenti ratione distincta ab illis, particularia Ecclesiæ symbola, quòd verbo eidem correspondeant, nos amplecti in iisdem thesibus fuit additum.

VII.

Vt autem penitus intelligatur, quod sit illud verbum aut vbi requirendum sit, nunc eos nominatim exprimemus, & partiemur libros in quibus singulari consilio Dei, idem consignatum, ab Ecclesia fidelium constanti iudicio pro authentico vsurpatum, & non sine singulari prouidentia diuina ad nos vsq; propagatum est.

VIII.

Ac licet variæ sint partitiones librorum sacrorum quæ hic recenseri poterant: tamen eam hic potissimum obseruandam & vrgendam censemus, quæ præcipua est, & qua ad fundamentum fidei, & religionis eius, quam profitemur, omninò deducimur, deq; eius immota certitudine confirmamur.

IX.

Partitio illa hæc est, qua sacra Veteris & Noui testamenti scriptura (quæ est doctrinæ de Testamento & foedere Dei immortalis cum hominibus mortalibus sancito explicatio) vna appellatione Biblia κατ' ἐξοχὴν, siue per Antonomasiam nomi-

nominata iam olim in primitiua & antiquissima Ecclesia, in
Canonicos & Ecclesiasticos, vel vt Hieronymo, & ijs qui se-
quuntur illum, de his placet, in Apocryphos libros principa-
liter est distincta. X.

Quod autem de supposititijs, adulterinis & fabulosis, ter- *Eusebius*
tio loco, ex diuisione Eusebio vsitata additur, cum illa inter *lib. 3. cap.*
reprobata scripta habeantur, parcius de ijs hoc loco agen- *22.*
dum censebimus. XI.

Per Canonica igitur Sacra Bibliorum scripta, intelli-
mus ea, quæ non dubia nec ficta, sed vt idem habet Eusebius
ἀναμφιλέκτως ἐν δικάσει καὶ καθολικῇ καὶ ὁμολογηθῆσα, hoc est, quæ
sine contradictione testamentaria, legitima, Catholica, &
veræ Dei Ecclesiæ confessione certa sunt.

XII.

Horum librorum qui verè Canonici sunt in Veteri Testa-
mento numero xxiiii. non solum à græcis & latinis scripto-
ribus Ecclesiasticis, sed etiam ab Hebræis plerisq; recensentur.

*Humores librorum
Canonicos*

XIII.

Quamobrem ab his quoq; *אֲרָבְעָה וְעֶשְׂרִים* Biblia appel-
lantur, & triplici siue priores Prophetas à posterioribus di-
stinguendo, quadruplici serie à proximis successoribus pro-
phetarum viris Synagogæ siue Synodi magnæ in populo Dei
distributi sunt.

XIIII.

Prima series continet libros quinq; à Mose scriptos, quos
Hebræi vna voce *תּוֹרָה* & Græci *πεντάτευχος* nominant, &
qui interdum etiam in Biblijs nomine Mosis & authoris sui,
quemadmodum multi alij, designantur.

XV.

Ex his primus à dictione initium eius occupante, He-
bræis *בְּרֵאשִׁית* aliàs Genesis dicitur, quem aliqui librum iu-
storum, cuius Iosue 10. 13. & 2. Sam. 1. 18. fit mentio esse vo-
lunt; licet Hebræi per eum pentateuchum intelligant, in quo

Deus promiserit quòd facturus esset Mirabilia &c.

XVI.

Secundus aliàs שמות ואלה Exodus à primaria parte populi Israëlitici ex Aegypto exitu appellatus.

XVII.

Tertius ויקרא aliàs Leuiticus, ab argumento suo, nimirum Leuiticis Ministerijs ita dictus.

XVIII.

Quartus aliàs ויבר Numerorum liber à censu populi Israëlitici inscriptus.

XIX.

Quintus דברים aliàs Deuteronomium lex secundaria, superioribus veluti Enchiridion, Compendium, Commentarium & explicatio Decalogi accedens.

XX.

Secunda series quæ est Hebræis נביאים ראשונים Prophe-
tarum priorum quatuor libris absoluitur, quorum nomina
sunt: Iosue, Iudicum, Samuel, Melachim, qui duo libri po-
steriores, in primum & secundum vulgò subdiuiduntur.

XXI.

Quod etiam I. Paralip. cap. ult. 29. legitur: *Gesta Davidis
Regis, priora & nouissima esse scripta in libro Samuelis videntis,
& in libro Nathan propheta, atq; in volumine Gad videntis &c.*
haud abs re videtur per ea intelligi primi & secundi libri Sa-
muelis historia, quæ à tribus illis Prophetis, Samuele, Na-
thane & Gad contexta sit.

XXII.

Id enim certo constat, ambos illos libros, non ab vno
Samuele conscriptos esse, cum Samuel ante finem primi libri
sit mortuus.

XXIII.

Quod igitur nonnulli, loco illo adducti, putant aliam esse
historiam, quæ à tribus istis elaborata sit, & postea inter-
ciderit, nullo euidenti argumento, cuinci potest, nisi quod
faten-

fatendum est, aliquos libros intercidisse, dum conseruatis illis, in quibus omnia quæ ad salutem nostram pertinent, plenè exposita sunt, Deus Ecclesiæ suæ abundè prospexit.

XXIII.

Sic etiam per Salomonis res gestas quæ à Nathane, Ahia & Seddone 2. Paralip. 9. 29. literis mandata esse scribuntur, historia quæ primo libro Regum comprehensa est designatur.

XXV.

Ac quod historiæ Iudicum, Ruth, Samuelis, & Regum à pluribus prophetis fuerint conscriptæ, colligitur ex Iosepho quoq; Iudaicarum antiquitatum diligenti scriptore. Is enim contra Apionem Grammat. sic scribit: *à morte Mosis usq; ad Artaxerxen qui post Xerxen apud Persas regnauit, quæ apud Iudeos gesta sunt, Propheta, quiq; per ea tempora vixerunt tredecim voluminibus conscripserunt.*

XXVI.

Tertia series est נבאים אחרונים Prophetarum posteriorum & itidem quatuor libros continet, nempe Iesaiam, Ieremiam, Ezechielem, & duodecim prophetas minores vno volumine comprehensos.

XXVII.

Horum Prophetarum minorum, qui sic à breuitate dicti sunt, ordo & nomina secundum Hebræos & Hieronymum sunt: Hoseas, Ioel, Amos, Obadia, Iona, Micha, Nahum, Habacuc, Zephania, Haggai, Zacharia, Malachi: De ordine quo à græcis recensentur, nihil addimus.

XXVIII.

Quarta series est כתובים scripturarum & vndecim libris constat, qui hoc ordine à Petro Galatino, de sententia Hebræorum recensentur: 1. דברי הימים verba dierum, qui Græcis est παραλειπόμενον, & in duos subdiuiditur. 2. תהלים hymnorum, qui Græcis est Psalterium. 3. פרוורביון seu po-

feu potius parabolarum Selomonis. 4. Iob. 5. Ruth. 6. קהלת Concio, qui liber nobis est Ecclesiastes. 7. איכה qui vulgo lamentationum vel Threnorum inscribitur. 8. שיר השירים Canticum Canticorum. 9. Esther. 10. Daniel. 11. Ezras, quem cum Nehemia vnum computant librum. De numero & ordine, quo nonnihil diuerso ab Hieronymo libri numerantur, nihil subijcimus.

XXIX.

Hæc autem scripta ad quartam seriem pertinentia, Græci nominant hagiographa, inde vt videtur, quod sint sanctorum, aut à sanctis edita, vt essent proximæ authoritatis post superiora, quorum Deum authorem statuunt.

XXX.

At verò quod libri isti, quos vocarunt hagiographos parem cum cæteris verè Canonicis autoritarem obtineant, eadem argumenta euincunt, quæ ad probandum Authenticos afferuntur, vt in Thesis huius & sequentis disputationis ostendetur.

XXXI.

His nunc etiam libros Canonicos noui Testamenti subijcimus, qui numero sunt xx. quos pro indubitatis semper habitos inde ab Apostolorum temporibus, pia & Orthodoxa vetustas enunciat.

XXXII.

Inter eos præmittuntur quatuor Euangelistarum libri omninò preciosissimi, quòd ex ijs cœlestem Doctorem, Dei & hominis filium Dominum nostrum Iesum Christum percipimus, arcanum Dei consilium, de saluando genere humano reuelantem, & totum opus redemptionis perficientem.

XXXIII.

Ex his primus est Matthæus, vtpote qui primus post ascensionem Christi excitatus est, vt Euangelium suum conscriberet, & Hebræis relinqueret, cum ad gentes prædicatum proficisceretur.

Secun-

Canonici lib.
N.T.

Euseb.
lib. 3. cap.
21.

duæ ad Timotheum, vna ad Titum, & vna ad Philemonem.
XL.

Adduntur in Canone noui Testamenti, prima Epistola Petri, & prima Iohannis, quarum vtraq; tam Canonica quàm Catholica est nominata.

XLI.

Quanquam posterior appellatio, quibusdam alijs etiam Epistolis, quæ non sunt in Canone (licet falsò & mendosè alicubi in latinis exemplaribus Canonica dicantur) attribuitur, non ob doctrinæ synceritatem, cuius ratione tota scriptura est Catholica, sed potius quod non vni alicui homini, aut particulari Ecclesiæ inscriptæ sunt, sed vniuersali Ecclesiæ vt de Epistola Iacobi palam est.

XLII.

Cæterùm ad Canonicorum sacrae scripturae librorum numerum & ordinem, qui quidem obseruatur in veteri instrumento (quam appellationem Augustinus magis propriam esse, veteris Testamenti scriptis censet) Christus ipse respexit; cum ait: *oportere impleri omnia, quæ scripta sunt in lege Moysis Prophetis & psalmis.*

XLIII.

Ac quia Christus & Apostoli, tam expresso, quàm simulato nomine, ex his libris testimonia, de grauiissimis fidei & cultuum diuinorum capitibus citarunt, haud obscure coniectari potest, quod eos pro certis & probatis habuerint, quos Antiquitas Iudaica, vt authenticos, & probatos communi consensu amplexa est.

XLIIII.

Nam quodcunq; in veteris Testamenti scriptura est Canonicum, id Iudæis traditum, & ab iisdem non sine singulari prouidentia Dei, inter varias captiuitates, dissipationes & vastationes assèruatum fuit.

Vnde

XLV.

Vnde & Apostolus ad Romanos disertè scribit, Iudæis commissa & tradita fuisse τὰ λόγια τῶ Ἰησοῦ *eloquia siue oracula Dei*. hoc est scripturas. Rom. 3. 2.

XLVI.

Ad eundem modum Augustinus, eorundem in reponendis sacris libris ijsq; custodiendis singularem diligentiam & fidem Epistol. 3. & 59. prædicat.

XLVII.

Cæterùm eosdem libros sacræ scripturæ Canonicos, postea semper agnouerunt Episcopi, & Doctores, qui temporibus Apostolorum, & eorum qui audiuerant illos docentes admodum propinqui fuerunt: vt Meliton antiquissimæ *Eusebio lib. 4. cap. 25.* Sardensis Ecclesiæ Episcopus, qui proximo post Apostolos seculo vixit, vt ex Epistola eius ad Onesimum fratrem constat: Et Origenes qui ab Hebræis, atq; patribus antiquioribus, quod testatur Eusebius, diligenter perscrutatus est, qui *Eusebius lib. 6. cap. 24.* nam ex libris veteris Testamenti, pro Canonicis essent habendi.

XLVIII.

Hunc quoq; numerum, & ordinem sacrorum voluminum, Iosephus contra Apionem Alexandrinum, & græcos est secutus, vbi Canonicos enunciat, libros Moisis quinq; tredecim Prophetarum, & quatuor Hymnorum in Deum, & vitæ humanæ præcepta continentes &c.

XLIX.

Eosdem libros Cyprianus, vel quisquis author est expositionis symboli Apostolorum, simili eodemq; euidenti numero, sicut ex patrum monumentis (vt ipse loquitur) acceperunt designat &c. L.

Hieronymus itidem, instituta collatione sententiarum cum alijs, libros veteris Testamenti, ad eundem modum numerat, libro Iudicum eum qui Ruth inscribitur, & Esdræ Ne-

hemiam vel Ieremiæ Threnos, eiusdem concionibus coniun-
gendo.

L I.

Ad numerum enim xxii. literarum Hebraicarum cum Iosepho & alijs quibusdam libros Canonicos contraxit, quos cæteris Hebræis & Græcis, vt & plerisq; latinis scriptoribus Ecclesiasticis, visum est complecti numero xxiiii. librorum.

L II.

Qua ratione nihilominus numerus literarum Hebraicarum obseruatur, nisi quod litera Iod more Chaldæis, quo ad nomen *πρωτοεγγυατων* vsitato triplicatur.

L III.

Ac sic præter numerum literarum Græcarum, spectatur quoq; mysterium xxiiii. seniorum in Apocalypsi, adorantium agnum, aperientem librum septem sigillis obsegnatum, quem nemo aperire poterat, sicut illud idem Hieronymus accommodat.

L IIII.

Aug. lib. ii. cap. 5. cont. Faustum Manich. Quod autem ea noui testamenti scripta, solummodo pro Canonicis & indubitatis, semper sint habita, quæ supra recitata sunt, vel inde abunde constat, quod ipsi Apostoli, vt certissima Spiritus sancti organa, autoritate diuina, eaq; extraordinaria non solum Canonem librorum veteris testamenti communierunt, sed & noui testamenti libros à se scriptos confirmarunt.

L V.

Vnde authores, Hieronymus nimirum in Catalogo & alij scribunt, Iohannem Apostolum & Euangelistam omnium longissimè vixisse, vt videre libros omnes & confirmare posset, & si qui non fide digni & fictitij libri ederentur, eos à sacris libris & verè Canonicis distingueret.

L VI.

Sic idem Hieronymus in Catal. in Luca narrat, quendam librum de gestis Pauli oblatum fuisse Iohanni, sed authorem deprehensum esse, & librum Apostoli autoritate damnatum.

Tertul-

LVII. Tertullianus lib. de præscrip: aduersus hæreticos assignat, ipsa Apostolorum ἀποστολῶν, suo tempore in Ecclesijs integra fuisse seruata. sicut & idem ibidem: *Constituimus inquit, Euangelicum instrumentum Apostolos authores habere.*

LVIII. Videatur quoq; Eusebius lib. 3. historiae Ecclesiasticae cap. 22. in græco 25. vbi eodem quo nos numero, exprimit eos, qui in nouo testamento semper habiti sunt Canonici, & alios quoq; de quibus vel dubitatum fuit, vel qui penitus reiecti sunt recenset ac addit: ἀναγκαίως ἔστι τῶν τῶν κατάλογον πεποιήμεθα, ἀνεκρίνοντες τὰς τε κτὶ πλὴν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων ἀλιθῆς ἔστι ἀπλάστῆς ἔστι ἀνωμολογηθῆσας γραφῆς ἔστι τὰς ἄλλως παρατάτας ὅτι ἐν ἀκριβείῃς.

LIX. Nunc igitur & à vobis numeranda sunt ea scripta, quæ antiquitus non consentientibus primitiuae Ecclesiae testificationibus contradictionem passa esse constat, sed quæ Ecclesiastica Cypriano, siue Ruffino in expositione Symboli, ideo dicta sunt, quod etsi non sint in Canone, tamen Ecclesia propterea quod aliàs sancta tradunt, licet in quibusdam, Canonicis scripturis non respondeant, illis inferere admisit, & in Ecclesiasticis coetibus legit.

LX. Eadem ab Hieronymo, ab alijs, qui eum sequuntur, Apocrypha sunt dicta, quod in Canone non extarent, sed latentia, hoc est non publica, nec per omnia ad constituendum & confirmandum fidei articulos, autoritatis Catholicae essent.

LXI. Non igitur vt vulgo putant, ideo tantum sic dicta sunt, quod incerti authoris, seu ἀδελφῶν ἑσσαν, sed quod in docendo & comprobando religionis veritate, illis non licebat vti, & quod.

& quod censebant, non pro publicè receptis habenda esse scripta eorum hominum, qui diuinis testimonijs, ad exemplū Prophetarum non essent instructi.

LXII.

Nam quædam ex illis, vel post tempus id edita sunt, quo in veteri Iudaico populo prophetæ desierunt, vel licet prophetis aut in nouo Testamento Apostolis tribuantur, tamen authenticis carent testimonijs, quod ab illis sint elaborata.

LXIII.

Gloß. dist.
15. ex Hug.
C. Sanct.
Rom. Quanquam aliqui sunt, qui diuerso modo Apocrypha quidem ea intelligunt solummodo, quæ domi priuatim cuiq; legere fas fuerit, sed in conuentibus publicis, non recitata sint, vt Euangelium Nicodemi, Thomæ, Bartholomæi, & complura alia, quorum Catalogus in decretis dist. 15. pertexitur. Ecclesiastica verò ea dici volunt, quæ licet non habeantur pro Canonicis, tamen Ecclesiasticis cœtibus non indigna complectantur.

LXIII.

Huiusmodi libri, & quidem integri primo, scriptis Testamenti veteris inserti sunt, liber Sapientiæ, Iudith, Syracides, Tobias, libri Machabæorum: & postea partes siue addimenta librorum, vt Baruch, capita Esthræ adsuta, & Danielis titulo venditata fragmenta, cum cæteris quæ absq; contradictione multa, habentur Apocrypha.

LXV.

Nam quòd sapientiæ liber non sit Canonicus, inde constat, quòd Græcè, & quidem vt pleriq; è veteribus putant, à Philone est scriptus, qui cum non esset Propheta, librum Canonicum edere non potuit: præter id quod Hieronymus, & Augustinus, eundem à veteri Ecclesia è canone exclusum esse tradunt.

LXVI.

Librum Iudith Hebræi nunquam in Canonem receperunt, sed ex Chaldæo idiomate descriptus fuit, præter id quòd

quod tempus, quo historia illa acciderit, valde est dubium.

LXVII.

Liber Ecclesiastici, Græce est editus ab eo, qui nec Propheta, nec Spiritu prophetico præditus fuit, & ipsa translatio græca, quæ sola extat, non suis caret mendis & vitijs.

LXVIII.

Historia Tobiaë, quoniam Idiomate primo conscripta sit, dubitatur: nisi quòd Hieronymus, illius Chaldaicum exemplar sibi obtigisse meminit, cui tamen etiam parum tribuit.

LXIX.

Nec libri Machabæorum, authorem prophetam habent, & non solum ἀσύνθετα multa, sed & cum scripturis Canonicis pugnantia continent, vt suo loco ostendi potest.

LXX.

Deinde, quod ad partes sacrorum librorum attinet, vt Baruch, quem Ieremiaë vaticinijs aliqui adiunxerunt, de eo Hieronymus scribit, hunc librum apud Hebræos nec legi nec haberi: vt hoc modo Ieremias vel Baruch ipsius scriba, autor illius statui non possit, præter id quod phrasis in eo, Græco potius, quam Hebraico stylo correspondet, atq; ita non Propheta, sed alius quispiam eum scripsit.

LXXI.

Nec illa capita septem, quæ libro Estheræ adduntur, pro Canonicis habentur, cum teste Hieronymo, Hebraicè non habeantur, & multa alia, ab authore authentico, ea non scripta esse testentur.

LXXII.

Præterea, partes quæ Danieli adduntur, aut Hymnus trium puerorum, qui in fine tertij capituli ponitur, & Susannæ, Belis, Draconisq; historia, non sunt Canonica, quia in Hebraicis libris non extant, & ab Hieronymo, alijsq; peritioribus omnibus inter Apocrypha censentur.

LXXIII.

Deniq;

Deniq; nostro & aduersariorum consensu, Apocrypha sunt, tertius & quartus liber Esdræ (quos tamen Petrus Galatinus Hebraicè Constantinopoli repertos esse meminit) tertius & quartus Machabæorum, oratio Manassis, post libros Paralipomenon posita, psalmus 151. Appendix libri Iob, in græcis Codicibus, & præfatiuncula quædam in Threnos Ieremiæ.

LXXIII.

Hæc enim omnia iam olim non extabant in Hebræo nec in Ecclesiastico Canone vnquam recepta sunt, ideoq; nec opus est vt de illis laboremus.

LXXV.

Ex noui Testamenti scriptis, quæ indubitatis ac firmis certitudinis & authoritatis suæ testimonijs, à primitiua Ecclesia profectis destituuntur, hæc à vetustate orthodoxa recensentur: Epistola Iacobi, Iudæ, posterior Petri, & altera cum tertia Iohannis, Epistola ad Hebræos, & Apocalypsis.

LXXVI.

Nam quòd Epistolæ Iacobi, non sit autor eius nominis Apostolus, multa testantur, & maximè, quòd ab analogia doctrinæ Apostolicæ, aliquot capitibus, hand mediocriter aberrat, nec modum docendi apostolicum obseruat.

LXXVII.

Nec Iudas se Apostolum nominat, & quod post Apostolos vixerit, in sua Epistola prodit, præter id quod quædam ad verbum ex posteriore Petri describit.

LXXVIII.

Quæ ipsa tamen posterior Petri testimonio antiquitatis destituitur, licet stylo & compositione, à priore non admodum discrepet, & autor se disertè Apostolum Domini nostri Iesu Christi profiteatur, & ideo in Canonicis etiam à D. Luthero computetur.

LXXIX.

Duæ

Duæ Epistolæ posteriores Iohannis, carent itidem testi-
monio antiquitatis, imo & illis disertè à veteribus contradi-
ctum esse, scribit Eusebius, nec de authore eorum satis con-
stat.

LXXX.

*Eusebius
lib. 3. cap.
21.
lib. 6. cap.
24.*

Epistolæ ad Hebræos, etsi multi Paulum authorem esse
statuunt, tamen grauiores videntur causas habuisse, qui id ne-
garunt, quia videlicet non additum est nomen Pauli, pro
more aliarum Epistolarum eius, nec phrasin Pauli referat, &
quòd ab ijs qui audiuerunt Dominum, se præcepta recensere
indicat, licet vtiliter ei inter libros sacros locus relinqua-
tur.

LXXXI.

*Eusebius
lib. 6. cap.
24. ex O-
rigene.*

De authore Apocalypsis, etiam disputatum est, sed viden-
tur Iustinus, Tertullianus, Irenæus, Apollonius, Theophilus,
Antiochenus, graues habuisse rationes, ob quas Apocaly-
psin Iohanni Apostolo tribuerunt, nimirum quia eum circa fi-
nem imperij Domitiani, prodijisse meminerunt, quo tempore
Iohannes ex Pathmo reuersus dicitur: Et quia haud obscu-
rè, se Iohannem Euangelistam profitetur, qui testimonium
Iesu Christi, & quæcunq; vidit præscribat: Deniq; quòd ad
analogiam fidei Apocalypsis examinata, nihil quod contra-
rium sit Catholicæ doctrinæ complectatur.

LXXXII.

Post hæc scripta, quæ sacrorum Bibliorum nomine com-
prehendimus, sunt alia quæ secundi generis, apocrypha non-
nulli vocant, & ea quæ Eusebius cum alijs, vel inter adulte-
rinos, vel prorsus reiectos refert libros.

*Euseb lib.
3. cap. 22.*

LXXXIII.

In Catalogum adulterinorum librorum, hi collocantur:
Acta Pauli, liber dictus Pastor seu Hermæ, Apocalypsis Pe-
tri, Epistola Barnabæ, Apostolorum doctrinæ, Euangelium
secundum Hebræos, & Protoeuangelium Iacobi.

LXXXIII.

C

In nu-

In numerum verò absurdorum, & prorsus reiectorum referuntur ea, quæ vel ab Hæreticis, vel à Philosophis, vel ab alijs, Apostolorum nomine sunt edita, vtpote Apocalypsis Pauli, Euangelium Iudæ Iscariotis, Euangelium Thomæ, Euangelium Matthiæ, Andreae, & Euangelium Petri.

LXXXV.

Hi igitur vt Apostolis indigni, ab orthodoxa vetustate, his argumentis reijciuntur, quòd destituuntur testimonio omnium Ecclesiasticorum scriptorum, quòd character phariseos, à consuetudine Apostolorum variat, quòd ab ἀναλογία fidei & veritate Apostolicæ doctrinæ discrepent, quòd futores fabularum sint, (vt Augustinus loquitur) & authores suos hæreticos non obscure prodant.

LXXXVI.

Cæterum hæc tanta prudentia, & accurata diligentia, qua in Ecclesia primitiua, Canonica, ab Apocryphis siue Ecclesiasticis, diuinæ authoritatis, ab humanis, vera ac genuina, à fabulosis, adulterinis, & supposititijs scriptis distinctos fuisse, hætenus ostendimus, meritò & nobis curæ esse debet his temporibus, ne humanæ authoritatis scripta, aut dogmata, à fundamento verbi aliena, pro authenticis venditentur, & alijs obtrudantur.

LXXXVII.

Etenim si adeò sancto consilio, & graui iudicio primitiua Ecclesia, tot Apocrypha siue Ecclesiastica veteris & noui Testamenti scripta, quæ antea enumerata sunt, (vt de supposititijs nihil dicam) nequaquam Canoni S. scripturæ accenseri passa est, & licet piè, ac vtiliter ea legi ad ædificationem plebis posse sentiret, non tamen ex illis, vel dogmatum veritatem confirmandam, vel eorundem falsitatem refellendam esse statuit; nec hodie quispiam cordatus, scripta eiusmodi, quæ diximus vel Canoni sacro adæquare, vel normam
& iudi-

& iudicem dogmatum, siue confirmandorum, siue refutan-
dorum statuere poterit.

LXXXVIII.

Præterea si minimè, ad recipiendum simpliciter scripta il-
la, quispiam adeo fuit compulsus, vt si quid in illis, cum verè
Canonicis scripturis pugnaret, aut ab illis alienum esset, ei re-
clamare non liceret: nequaquam etiamnum fas erit, cogere
quempiam, vt absq; conditione & exceptione, dogmatibus,
ex hominum iudicio, interpretatione & ratiocinatione, vel
etiam phantasia, præsumptione & *περσωνληψία* profectis, nec
ab aliqua synodo pia comprobatis, plenariam fidem habeat,
aut pro authenticis recipiat, vtq; illis, quando extra limites
verbi diuinitus præscripti exorbitant, cum læsione veritatis
& conscientia suæ (vt de offensionibus & incommodis tri-
stioribus, ad Ecclesiam & posteritatem redundantibus non
dicam) contradicere non audeat.

LXXXIX.

Iam quòd Pontificios attinet, ex ijs quæ in his Thesibus,
ex præscripto diuinæ vocis, & cum primitiua Ecclesia adse-
rimus, manifestum est, qua temeritate, recentius Concilium
Tridentinum in decreto primo, sessionis quartæ, præter id
quod cum verbo scripto, aliud non scriptum siue traditiones
obtrudit, numero etiam verè Canonicorum librorum, alios
Ecclesiasticos siue Apocryphos inserere, cumq; ijs confun-
dere non veretur.

XC.

Nam librum sapientiæ, Iudith, Ecclesiasticum, Thobi-
am, libros Machabæorum, cum additamentis, vt Baruch, li-
bri Esther, & Danielis, sicut & eos qui ex nouo Testamento
inter Apocryphos, de exemplo vetustatis recensentur, eiuf-
dem autoritatis cum verè Canonicis statuit.

XCI.

Vnde etiam depræhenditur qua impietate, ibidem hunc

C 2

anathe-

anathematismum subijciat. *Si quis libros ipsos integros, cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, ut in veteri vulgata editione habentur, pro sacris & Canonicis non susceperit, & traditiones predictas, sciens & prudens contempserit, anathema sit.*

XCII.

At verò hac ratione anathemati subijcienda erit, Apostolorum authoritas, qua Canon designatus, & confirmatus statuitur, sicut & tota primitiua Ecclesia, & eius Doctores & concilia: ut Origenes qui 200 anno Christi floruit. Athanasius qui tempore Concilij Niceni, & post illud docuit: Cyprianus, Martyr, Eusebius, Hieronymus, Concilium Laodicense, & sextum Concilium Oecumenicum Constantinopolitanum, cum tot Ecclesiasticis doctoribus, qui ei subscripserunt, & idem nobiscum, de numero Canonicorum librorum senserunt.

XCIII.

Ac licet subsequenter annis, à provinciali concilio Carthaginensi, à generali Constantinop. 6. aliàs Trullano & Florentino (quæ frustra cum quorundam patrum dictis, quacunq; ratione confarcinatis, Iesuita Robertus Bellarminus, in prima controuersia, pro defendenda Concilij Tridentini sententia, ad rauim vsq; inculcat) libri in S. Biblijs Ecclesiastici, fuerunt etiam Canonici appellati, tamen id minus propriè, & eiusmodi largiore vocabuli vsu factum est, quo Augustinus, qui illo tempore floruit, & procul dubio Carthaginensi Concilio interfuit, eos omnes Canonicos vocat, qui non sunt Apocryphi, hoc est adulterini, mendaces & fabulosi.

XCIIII.

Nec aliud quærit Sathan, contrarijs Pontificiorum decretis, quàm vt Ecclesiam Dei à sacrosanctis scripturis, quæ certæ sunt, & indubitatae ad incertas & dubias abducatur, nimirum ad Apocryphas, adulterinas, ad traditiones & interpretationes

raciones humanas, ad concilia, ad patres & decreta Pontificum, quæ tandem ipsis Canonicis scripturis, non solum adæquare, sed & præferre ausi sunt, ut cum alibi tum distinct. 19. cap. in Canonicis, videre licet.

XC V.

Illud verò etiam constat, ideo eos referre Ecclesiasticos *Sixtus Sen: lib. 8. har. 12.* vel Apocryphos libros inter Canonicos, ut errorum & impietatis suæ, qualecunq; patrocinium & tegumentum ex illis petere possint.

XC VI.

Exempli gratia: ut impia sua de præcipuo Christianæ doctrinæ articulo, nempe iustificatione hominis peccatoris coram Deo, figmenta tueantur, & fundamenta illius, solidè in scripturis Canonicis, quas nos amplectimur, ostensa conuellant, quædam cum alia, tum ex libro Tobiaë, Siracidis, & Epistola Iacobi dicta vrgent, ut in Apologia confessionis Augustanæ, inter alia ipsorum argumenta, videre licet.

XC VII.

Sic ut Missam factificium, & oblationem pro defunctis, quacunq; (cum ex scripturis Canonicis probare nequeant) ratione tueantur & fulciant, Machabæorum libros, albo reliquorum Canonicorum ascribunt, quia in illis legitur duodecim millia drachmarum collata esse, ut offerretur sacrificium pro mortuorum peccatis. 2. Mach. 12. &c.

XC VIII.

Nec addimus multa de eo, quod propterea Pontificij quoq; recentiores Canonem, ex libris Apocryphis augere tentarint, ut ius & auctoritatem, canonisandi quos vellent libros, ad se pertinere ostentarent.

XC IX.

In quo etiam veterum dissensionibus, & quòd alia scripta alijs digniora apud eos sint habita, abuti non debebant, siquidem hi ipsi veteres in ijs, in quibus dissentiebant, nemi-

nem Papali quadam Tyrannide, aut anathematismorum fulminibus, in suam sententiam coegerunt.

C.

Ac licet nonnulli ex Pontificijs, vt Sixtus Senensis lib. 1. Bibl: & Stapletonus lib. 9. cap. 6. princ: fid. Doctr. intollerbilem hanc audaciam animaduertentes, aliquando mitius loqui cæperint, quando alios quidem proto Canonicos vocant: nempe qui antiquitus absq; controuersia, sunt habiti Canonici: alios vero deuterò Canonicos, vt quos Areopagitæ Tridentini, sub anathemate Canonis adsuere ausi sunt: tamen cum nihilominus pro hæreticis eos habeant, qui non ipsorum nouis inuentis, ac sophismatum præstigijs subscribunt, nec illud immanitate sua vacat.

CI.

Ac quia definiunt Canonica scripta, quæ diuinitus per Spiritum sanctum inspirata sunt: deuterò Canonicos appellari non posse libros Apocryphos, inde, & ex rationibus quæ supra illis additæ sunt, vt & alijs, de quibus sequenti disputatione agitur, planum est & perspicuum.

CII.

Hætenus igitur qua potuit fieri à nobis breuitate, ea quæ ad veræ Canonicorum & Ecclesiasticorum siue Apocryphorum librorum enumerationem, distinctionem, & euidentem in Ecclesia Dei vsum asserendum, & vindicandum cum primis necessaria videbantur, exposita sunt.

DISPV-

DISPUTATIO ALTERA,
DE
Sacrae scripturae & librorum
QUIBUS EA COMPREHENDI-
TUR AVTORITATE, ET VNDE
ea dependeat.

Ierem. 7. 3.

Sic dicit Iehouah exercituum Deus Israhel. Bonas facite vias vestras, & opera vestra, & habitare faciam vos in loco isto. Ne fidatis vobis in verbis mendacij, dicendo, Templum Iehouae, templum Iehouae, sunt templum Iehouae.

PIO

PIO LECTORI.

*Veritur in rebus fidei fundamina nulla,
Cur præter verbum sint statuenda Dei.
In promptu causa est, quod cætera cuncta
sub orbe,
Et quæ de proprio pectore prompsit homo,
Præcipiti tandem pereunt subiecta ruina,
Dum vox æternum permanet vna Dei.
Ergo si veteres, si Papæ sintq; recentes,
Obtrudunt normam qui sine fronte nouam.
Ipsorum figmenta pius maledicta putato,
Tharsensis vates, vt monet ore graui.
Non titulus, non affectus, persona nec vlla,
Ausint diuersam constituisse fidem.
Sic fidei norma stabis, tu stante per æuum,
Dum valet hæc semper teq; valere sinet.*

Iohann: Hedericus D.

DISPV

PIO

DISPUTATIONIS SECUNDAE

THESIS PRIMA.

Prima, eaq; valde illustria Christi & Apostolorum testimonia extant, quibus sacra scriptura, in qua aeterna Dei veritas compræhensa est, vnicè commendatur, & quibus in omnibus fidei, cultuum diuinorum, & salutis nostræ negotijs, ad eam disertè reuocamur.

II.

Etenim, Christus iubet scrutari scripturas, & vult audiri *Ioh. 5. 39.*
Mosen & Prophetas, & Pharisæos de repudio sciscitantes, ad *Luc. 16. 29.*
scripturam deducit, imo & sermonem suum seruantes, mor- *Mat. 19. 4*
tem non visuros esse in æternum asseuerat. *Ioha. 5. 14*

III.

Sic & Paulus ad Timotheum scribens, præcipit vt attendat lectioni, exhortationi & doctrinæ: & Timotheum vult *1. Timoth. 4. 13.*
doctrinam Euangelij, ex Prophetis confirmare, seq; in ijs exercere.

IIII.

Idem quoq; Petrus, his verbis præter alia monet: *vt 1. Pet. 4. 10*
quisq; accepit donum, ita alius in alium illud ministrantes, vt boni dispensatores, variae gratiae Dei: si quis loquitur, loquatur vt eloquia Dei.

V.

Quin etiam verbis haud obscuris, id testantur, quòd à nobis in superioribus disputationibus est ostensum, nimirum in iisdem sacris scripturis, compræhendi Canonem, seu regulam & amissim, ad quam doctrina fidei, & pietatis, adeo accuratè sit conformanda, vt quicquid non intra illius limites & terminos inclusum, sed exorbitans deprehenditur, minimè legitimum, solidum & authenticum, haberi possit & debeat.

VI.

In quam sententiam cum alibi, tum in hoc dicto Aposto-
li, vox

D

li, vox

Gal. 6. 16. *li, vox Canonis vsurpatur: ἅπασιν τῶ κανόνι τὸ πᾶν εὐχρηστέον. Quotquot secundum hunc Canonem seu regulam incedent, Pax super illos & misericordia.*

VII.

Intelligit autem haud alium Canonem, quàm doctrinam de Christi cruce, merito & vniuersali promissione, tam in concionibus alijs, quàm in ea quam scripserat ad Galatas Epistola proposita, cuius pios sectatores, pacis & misericordiae diuinæ effici participes indicat.

VIII.

Iam quia tot tamq; euidentibus testimonijs, sacra scriptura nobis, vt authentica & Canonica commendatur, quaestio est, unde ipsa tantam auctoritatem obtineat, & cur ei huiusmodi dignitas & reuerentia debeat, qualis omnibus ceteris scriptis non debetur.

IX.

Qua de re cum Pontificijs, aliena, eaq; praetoria ac Tyrannide plena, auctoritate, iudicio & testimonijs eam Canonicam facientibus, haud postrema nobis est controuersia, vtpote quorum scriptores quidam primarij, & ipsi fatentur, hanc grauem esse quaestionem, sicut sanè grauior est, quàm vt illi eam ferre possint, quòd & postea in Antithesi ostendendum erit.

X.

Nos igitur adserimus, sacram scripturam in se ipsam huiusmodi auctoritatem obtinere, propterea, quòd ab ipso aeterno, & omnipotente Deo, cui soli laus veritatis & sapientiae perfectissimae debetur, siue mediatè siue immediatè, per Spiritum sanctum reuelata & proposita est, adeoq; ab eo vt unico veritatis fonte profluxit.

XI.

2. Timoth. 3. 16. *Ad quod cum ex plurimis alijs testimonijs tum ex ijs manifestum est, quibus tota scriptura θεοπνευστη, siue à Deo inspirata esse dicitur, & quòd non libidine hominis, allata sit olim pro-*

olim prophetia, sed *ἵπὸ πνεύματος ἁγίου θεοειδῶς αἴτος* à Luc. 1. 70.
Spiritu sancto locutos esse sanctos Dei homines &c. Act. 2. 4.

XII.

Vnde, nec illud ad minuendam scripturæ authoritatem facit, quòd Deus non per se, sed per alios locutus est, & quòd mediatè eam, de qua sermo est, scripturam nobis tradidit.

XIII.

Nam cùm Deus in Prophetis, & per Prophetas, vt sacra habent testimonia, locutus sit, hi ipsi Prophetæ & Apostoli, tantum organa eius fuerunt, quorum ore, linguis & manibus, peculiariter in enunciando & conscribendo verbo suo, non sine euidentibus certitudinis, ac veritatis indicijs est usus, vt nihilominus etiam scriptura immediatè, vox Dei censa sit.

XIII.

Ac quia scripturam Deus Prophetis & Apostolis inspirauit, & ea vox Spiritus nominatur, etiam sequitur vocem ipsius Dei eandem habendam esse.

XV.

Deinde, vt & nos scripturam, ac libros eius Canonicos, & diuinos, certo & absq; dubitatione statuamus, internum Spiritus sancti testimonium efficit, cuius *πληροφορία* & persuasione id fit, vt quemadmodum scriptura in se (quod modò diximus) est Canonica & authentica, sic & à nobis omnino eiusmodi habeatur.

XVI.

De eo multa, eaq; insignia testantur dicta, vt illud Iesaiæ: *Iesa. 59. 21*
Hoc est fœdus meum cum eis, Spiritus meus qui est in te, & verba mea, qua posui in ore tuo, non recedent ab ore tuo &c.

XVII.

Sic à Christo Spiritus veritatis dicitur, qui nos ducat *Ioh. 16. 13.*
in omnem veritatem, quia est author & conseruator veræ de Deo doctrinæ, & de ea foris, & intus, per idem verbum Dei, & per inspirationem, de certitudine veritatis cælestis, nos informat & confirmat.

XVIII.

In eandem sententiam manifestis verbis, in Epistola Iohannis Canonica, inter tres testes, omni exceptione maiores, è quibus tota fidei nostræ certitudo, firmitas & constantia dependet, hoc testimonium Spiritus exprimitur his verbis: *Is est qui testificatur Spiritum esse veritatem, hoc est doctrinam à Spiritu traditam, & in voce ministerij sonantem esse veram.* μετ'ωνομασθε. quamvis vetus interpres, nomen Christi inserat, quòd sensu idem est.

XIX.

Ibidem mox subiungitur hoc diuino testimonio, nullum aliud maius aut certius esse posse, & meritò omnia humana ei cedere, præter id quòd etiam additur, cur rectè hoc internum testimonium dicamus, nimirum quòd omnes in filium Dei credentes id habeant, in se ipso, quia hic domesticus testis Spiritus sanctus, intra viscera eorum clamat, ac testatur, & quia verbi Dei, ac sacramentorum efficaciam, sensu ipso percipiunt, dum corda eorum regenerantur, & conscientia, ad veram pacem & tranquillitatem perducuntur.

XX.

Ad has igitur causas, quibus demonstratur sacram scripturam, sine alienis iudicijs & testimonijs, de quibus aduersarij pugnant, *αυτοπιστοι*, & libros eiusdem verè Canonicos esse, ideoq; merito ab omnibus humanis dogmatibus discerni: accedit etiam miranda eius *ενεργεια*, vis & efficacia, qua doctrina cœlestis, non ad aures modò, sed ad animum vsq; penetrat, & eius est virtutis, vt mentes nostras ad se rapiat, & fidem nobis per se faciat, quòd minimè lubrica, fallax & otiosa, sed diuina, verax & salutaris existat.

XXI.

De hac efficacia præter Epitheta, quibus nominatur verbum vitæ, regnum gratiæ, &c. testatur insigne illud dictum: *Euangelium est potentia Dei, ad salutem omni credenti, quia nimirum*

mirum per hoc medium DEVS potenter agit, conuertendo, regenerando & seruando homines.

XXII.

Ad eundem modum Apostolus ad Thess. scribit: *Euangelium nostrum fuit erga vos, non per sermonem solum, verum & per virtutem & per Spiritum sanctum, perque certitudinem multam, quemadmodum nostis quales fuerimus inter nos, vestra causa.*

XXIII.

Et ad Coloss: *Euangelium quod peruenit ad nos, sicut & in cap. 1. d. toto mundo fructificat, & crescit, sicut & in vobis, ex eo die audistis & cognouistis gratiam Dei in veritate.*

XXIII.

De diuersis scripturae, & verbi diuini effectibus, quos alios quidem parit in ijs, qui saluantur, & alios in ijs, qui damnantur, vt & de diuersis tam legis, quam Euangelij vsibus, nihil hic annectimus.

XXV.

Quod autem dictis scripturae ostensum est, idem quoque experientia & exempla attestantur, vt in duobus illis discipulis Emauntem proficiscentibus, quibus cum Christus, in *Luc. 24. via apparuisset, & iam e conspectu eorum ablatu fuisset, ita 32. inter se colloquebantur, Nonne cor nostrum ardebat in nobis, dum loqueretur nobis in via & aperiret nobis scripturas.*

XXVI.

Vnde & de Apostolis legimus, doctrinam ab ipsis propositam, in animis auditorum sibi ipsi per se, auctoritatem & fide conciliasse, ac eiusmodi stimulos excitasse, vt licet Apostoli externa specie essent homines abiecti, afflicti & illis antea ignoti, tamen propter eandem doctrinam ipsos, & ministerium eorum amplecterentur, & sibi haberent commendatissimum.

XXVII.

Ad hunc enim modum Paulus ad Galatas inter alia scribit: *Experimentum mei quod fiebat in carne mea, non estis asperna-* cap. 4. 14.

si neq; respuistis, sed me velut Angelum Dei suscepistis, velut Christum Iesum.

XXVIII.

cap. 2. 13. Idem de Thessalonicensibus hæc prædicat: *Gratias agimus Deo indefinenter, quòd acceptum de Deo sermonem à nobis auditum acceperitis, non ut sermonem hominum, sed (sicut verè est) ut Dei sermonem qui & agit in vobis credentibus.*

XXIX.

Cæteris igitur rationibus, ex quibus authoritas & dignitas sacrae scripturae dependet, ac libros eius verè Canonicos esse probatur, illa quoq; haud incommodè additur, quæ ab ipsis scriptoribus, Prophetis & Apostolis sumitur, quorum opera D E V S in consignando verbo suo peculiariter est vñus.

XXX.

Nam non tantum ignobiles, sed & illiteratos, ex illis plerosq; ac nullis studiorum, artium, & liberalium disciplinis, antequam ad munus illud vocarètur, excultos fuisse constat, ut inde nullo modo colligi possit, eos suo ingenio, arte & industria, oracula & dogmata, quæ libris ipsorum compræhensa sunt, protulisse & consignasse.

XXXI.

Quamobrem illa non aliunde hauserunt, & perceperunt, quàm ex reuelatione diuina, & Spiritus sancti afflatu, qui extra ordinaria ratione, adeò mirandis eos donis exornauit & cumulauit, ut tanto muneri obeundo pares esse possent.

XXXII.

Plura certitudinis, & inuictæ veritatis, de scripturis Canonicis testimonia siue argumenta, quæ ex ipsis peti possunt libris, in prima disputatione enumerata sunt.

XXXIII.

Quæ sanè cum maxima ex parte sint externa, haud abs re illis præferenda esse censemus ea, quæ de interno Spiritus sancti testimonio, in omnium fidelium pectoribus, necessario &

rio & perpetuo in his Thesibus exponenda esse peculiariter
iudicauimus. XXXIII.

Nam etsi reliqua argumenta euincunt, eos, de quibus lo-
quimur, libros esse diuinos: tamen nobis non persuadere
possunt, vt illis assentiamur, nisi Spiritus sancti accedat testi-
monium, reuelatione, intelligentia, fide & sensu interiore
coniunctum. XXXV.

Id quod etiam Orthodoxos patres sensisse, dictis eorum
ostendi potest, licet illi quando donum intelligentiæ scriptu-
rarum, operibus & vitæ (vt ipsi loquuntur) Deo dignæ at-
tribuunt, cum iudicio legendi sint. XXXVI.

Sic Basilius in psal: 115. scribit: πίστις ἢ ὑπὲρ τῶς λογικῆς με-
θόδου τῆς ψυχῆς εἰς συγκατάθεσιν ἔλπεσαι, πίστις ἔχ' ἠγεωμετρικῶς
ἀνάγκαις ἀλλ' ἢ τῆς τῆς πνεύματος ἐνεργείας ἐγγινομένη.

XXXVII.

Et Chrysostomus in cap: 7. Matt. de dicto petite & da-
bitur vobis &c. *infideles quidem, & non timentes Deum inuene-
runt scientiā, legendo & studendo, sed non illam quæ ex Deo est, quæ
per Spiritum S. datur, sed hanc quæ est ex natura carnali, quæ per
exercitationem carnis acquiritur, quam habuerunt etiam gentili-
um studiosi.* XXXVIII.

Et ibidem paulò post: *scientia quæ ex solis lectionibus est
ex ore procedit: Quæ autem de Spiritu sancto est, de corde profer-
tur. Et ideo spiritualis scientia non solum dicitur, sed & sentitur,
non tantum in scripturis legitur, sed ex corde suggeritur.*

XXXIX.

Idem in cap: 6. Iohannis: de dicto omne quod dat mihi
pater ad me veniet, &c. *Significat non paruum rem esse fidem,
sed superno indigere auxilio, quod per totum Euangelium generose
suiusdam anime & inspirationis diuine esse contendit.*

XL.

Quam

Quam sententiam mox secundò repetit: *Nihil aliud ostendit hic verbis: quod dat mihi pater, quam non paruum quiddam esse credere, atq; humanam cogitationem, superno indigere reuelatione, & anima quæ eam fideliter accipiat.*

XLI.

Idem sequenti homilia: *quomodo trahat inquit, hoc propheta predixerat, quòd erunt omnes docibiles Dei. Vides fidei dignitatem quòd non ab hominibus neq; per hominem, sed per ipsum Deum ea imbuendi sunt: Idcirco ut fidem verbis suis comparet, eos ad Prophetas relegat.*

XLII.

Huius generis dictum est & illud Augustini, contra Epistolam fundamenti, cap: 14. *Eos sequatur, qui nos inuitant prius credere, quòd nondum valemus intueri, ut ipsa fide valentiores facti, quod credimus intelligere mereamur: Non iam hominibus, sed ipso Deo, intrinsecus mentem nostram formante atq; illuminante.*

XLIII.

Et hoc eiusdem lib: de vera religione cap: 21. *AEternam (Dei) legem, mundis animis fas est cognoscere, iudicare fas non est.*

XLIIII.

Hinc & Ambrosius diuina ex se probari & ex se credi his verbis lib: 1. de fide ad Gratianum cap: 5. *asserit: Noli Arriane ex nostris aestimare diuina, sed diuina crede, ubi humana non inuenis.*

XLV.

At verò plura Patrum, utpote quæ humana sunt testimonia, hinc recensenda non iudicamus, cum ex diuinis ijsq; omnium certissimis, id de quo loquimur certum ac manifestum sit.

XLVI.

Nunc consideratis causis potioribus, auctoritatem & dignitatem sacræ scripturæ demonstrantibus, aliquid etiam de Ecclesia monendum erit, an illi, & quantum ea in re tribui possit & debeat.

XLVII.

De ea enim, Pontificij potissimum pignant, & non nisi de Eccle-

Ecclesiæ sententia, iudicio, & censura, auctoritatem scripturæ consistere, & qui libri sint Canonici, in ea sciri & credi posse, & debere audacter iam pridem statuunt.

XLVIII.

Quando verò nos quæ peruersa ratione, imò etiam non sine blasphemia, de eo hætenus illi protulerunt (vt postea attingemus) admittere non volumus, sed ijs vt par est contradicimus, mox clamitant, nos omnem Ecclesiæ auctoritatem abijcere, eamq; nullius æstimare.

XLIX.

In quo sanè, vt in cæteris, iniuria ab illis nos affici, res ipsa docet, modò non Ecclesia, quam ipsi definiunt, sed quam ipsa sacra scriptura designat, intelligatur, & quod ex se eadem scriptura habeat, ad Ecclesiam non detorqueatur, & intempestiuè transferatur.

L.

Ecclesiæ igitur primitiæ, quod antiquitus ab ea editum esse constat testimonium, libenter vt *γνήσιον* amplectimur, quia illi perspectum fuit, qui initio libri verè Canonici, ab eis editi, & scripti fuerint, quibus diuina auctoritate, id muneris, demandatum erat, & quos Ecclesia illa, vel Prophetas vel Apostolos, vel Euangelistas esse probè nouerat.

LI.

Quem in modum eadem, libros sibi creditos, & à se acceptos, vt diuinos, suis non solùm cœtibus proposuit, sed eodem nomine, ad posteros vsq; propagauit.

LII.

Quamobrem quod primæ Ecclesiæ, de auctoritate scripturæ, quam ex se habet testimonium, & sequentes deinde tenuerunt, quemq; Canonem sacrorum librorum conseruauerunt, meritò & quidem summa voluntate, nos quoq; sequimur, eumq; vel Ecclesiæ, vel Concilij alicuius iudicio, cen-

E

sura &

sura & decretis, haud quaquam postea mutandum fuisse, aut adhuc mutari posse statuimus.

LIII.

Non enim hæc, vel illa Ecclesia, habet potestatem aliquid statuendi, de sacræ scripturæ libris Canonicis, de quo non certa, multò antiquioris Ecclesiæ documenta, afferre possit.

LIIII.

Primitiua quippe Ecclesia, non solùm nouit, qui fuerint autores sacrorum librorum, & qui ab illis, qua fide, quòue stylo consignati & editi fuerint, sed insuper ex ijs, quæ traditione uiuæ vocis, ab ijsdem siue Prophetis, siue Apostolis, siue Euangelistis accepit, iudicare potuit, ea quæ scripta erant, esse illam ipsam doctrinam, quam autores sacri uiua voce tradiderunt, & quam nemo piorum in dubium vocasset.

LV.

Id quod de Ecclesia postea secuta, & de ijs quæ longè recentiores sunt, dici non posse, sani omnes facile animaduertunt.

LVI.

Ex his igitur, non difficulter colligere licet, nos minimè id Ecclesiæ, quod ei debetur detrahere, sed omnino agnoscere, præclara ipsius, erga sacras scripturas officia, quæ eam ob causam speciatim etiam hîc perstringere libet.

LVII.

Nam primò, habemus eam *testis* loco, quia primitiua Ecclesia solidam eius habuit noticiam, qui libri Canonici, à quibus sint editi, & quia Ecclesia postea secuta, & quæ nunc est, in eodem testificando, suam adhibet constantiam, quæ duo, à fidis testibus vel maximè requiri constat.

LVIII.

Deinde profitemur, Ecclesiam fungi loco cuiusdam *praesonis*, qui edieta à supremo Magistratu accepta, & concredita, publicè, absq; mutatione, bona fide proponit & promulgat.

Ad hæc

LIX.

Ad hæc, tribuimus Ecclesiæ, officium *interpretis*, non quidem eius, qui prout velit, sacra oracula explicet, ac aliunde eorum sensum importet, sed qui ex ipsis scripturis, illum requirat, & inde depromat.

LX.

Deinde, Ecclesia sustinet partes *vindicis*, eiusq; ratione, probat Spiritus, an ex Deo sint, & vera à falsis, germana à supposititijs, siue adulterinis discernit, idq; etiam non ex hominum, sed scripturarum iudicio, secundum quod, doctrina vel acceptanda est, vel respuenda.

LXI.

Hæc omnia ergo officia, licet ad Ecclesiam pertinere statuamus, non tamen propterea, autoritatem scripturæ, ex Ecclesiæ iudicio, & censura dependere profiteamur: Cùm scriptura sacra sit *avθmς*, & ex se omnem suam autoritatem, & fidem obtineat.

LXII.

Contra verò, aduersarij nostri Pontificij, iam olim contenderunt, Ecclesiam esse supra scripturam, sicut hæc verba *distinct.* eorum sæpe in iure Canonico repetuntur.

22. c. omnes.

LXIII.

In quam sententiam, Eccius in Enchiridio de autoritate Ecclesiæ ait: *Ecclesiam scripturis esse antiquiorem, & scripturam non esse authenticam, nisi Ecclesie autoritate*: sicut & idem, hanc assertionem statuit hæreticam: *Quod maior sit scriptura quàm Ecclesie autoritas.*

LXIII.

Quin etiam Stapletonus lib. 5. contro: cap. 1. scribit: *Nos Catholici adserimus, Ecclesiam, & que nunc est, & que ab initio fuit, scripturæ sacre Canonem consignare, & fidelibus tradere posse, idq; cum autoritate, cui fideles omnes obtemperare necesse est, siue olim recepti in Canonem aliqui fuerint, siue non.*

E 2

E qui-

LXV.

E quibus, ut & similibus, quæ breuitatis studio omittimus, id manifestum est, quod Pontificij, scripturam Ecclesia inferiorem faciant, & frustra Bellarminum ac alios conqueri, sibi à nobis in eo fieri iniuriam.

LXVI.

Nunc recentiores nonnulli fatentur, Ecclesiam nullo modo posse facere librum Canonicum, de non Canonico, sed tantum declarare, quis sit habendus Canonicus, ex veterum testimonijs, &c.

LXVII.

Quòd si à nostris de veritate conuicti, id serio ita volunt, cur non ante omnia ponunt, & apertè profitentur, potiores causas, supra à nobis recitatas, ob quas, ut sacra scriptura in se Canonica atq; authentica est, sic à nobis quoque talis merito habeatur.

LXVIII.

Ac si easdem causas admittunt, cur libros, & fragmenta librorum, quæ maxima pars testimoniorum vetustatis, apocryphos statuit, in decretis conciliabuli sui, palam pro Canonicis, ea autoritate obtrudunt, ut secus sentientes, fulmine anathematis feriant.

LXIX.

Frustra igitur illud excusare, & quibuscunq; rationibus palliare conantur, cuius non tantum verbis se reos faciunt, sed & gladio, atq; igne dimicant, ut obtinere cum cæteris abominationibus & humanis traditionibus queant.

LXX.

Cæterum inter alias rationes, quibus illi sua fulcire decreta student, hanc adferunt: quòd sacra scriptura, non possit probari per scripturam, & ideo per Ecclesiam id fieri oportere, eoq; modo, maiorem huius, quàm illius esse auctoritatem.

Nos

LXXI.

Nos verò affirmamus, scripturam non solùm ex scriptura probari, sed & intelligi, percipi & cognosci posse, ac si hoc modo probari, & cognosci nequeat, multo minus Ecclesiæ id acceptum esse ferendum.

LXXII.

Nam cum in superioribus ostensum sit, scripturam habere ipsum Deum efficientem, & eius auctoritatem in illa elucere, meritò Deo ipsi, qui est æterna veritas credimus, & in hac eius auctoritate acquiescimus.

LXXIII.

In alijs quidem causis, permittimus mutuam eiusmodi confirmationem non habere locum: Sed tamen in oraculis & scriptis diuinis, omnino locum habere docet, cum nemo tam idoneus testis de Deo, eiusq; verbo esse possit, quàm Deus ipse.

LXXIIII.

Iam longa serie, in genere & speciatim exponi posset quem in modum, sacra scriptura, se mutuo testimonio comprobet, fulciat, & confirmet, nisi breuitatis rationem habendam esse putaremus.

LXXV.

Nam quod præcedenti disputatione, Christum Dei & Mariæ virginis Filium, in Mosen, & Prophetas & Psalmos, totum vetus Testamentum distribuisse diximus, hinc planum est, quòd omnes hos libros authenticos & Canonicos esse declarauerit, sicut & omnem doctrinam suam ex iisdem comprobauit.

LXXVI.

Sic & in specie, libros Moïsis, Christus legem Mosaicam solidè interpretando, & ex iisdem libris passionem, mortem & resurrectionem suam, sicut & carnis nostræ astruendo,

confirmavit, vna cum Apostolis à quibus eadem ratio obser-
uata est.

LXXVII.

Matth. 1. Historici libri veteris Testamenti, in nouo comprobantur,
Luc. 3. quando ex illis genealogia Christi, & historia de regina
Matth. 12. Sabæ, de vidua Sareptana, in Euangelicis narrationibus re-
42. censentur, & longa series aliarum Historiarum, in capitibus
Luc. 4. 25 integris, Actorum præcipuè Apostolorum pertexitur.

LXXVIII.

Ex psalmis in nouo testamenti libris, innumera ferè testi-
monia proferuntur, quæ nos de eorum certitudine edocent.

LXXIX.

Ex Prophetis singulis, vel multa, vel aliqua dicta allegan-
tur, excepto forte vno aut altero, è Prophetis minoribus,
quorum tamen omnium autoritatem S. Stephanus, librum
Prophetarum minorum citando, confirmavit.

LXXX.

Iam quemadmodum veteris Testamenti confirmatio, ex
nouo dependet, ita rursus, veritas & certitudo librorum Ca-
nonicorum noui Testamenti, ex veteri potest deduci.

LXXXI.

Veritas enim noui Testamenti, typis & figuris instru-
menti veteris, est adumbrata, siquidem ea, quæ in hoc ipso
instrumento consignata, & prænunciata erant, in nouo com-
pleta esse legimus, quæq; ibi obscurius, hinc clarius sunt ex-
pressa.

LXXXII.

Quem in modum, si vnum sit verum, alterum quoq; ve-
rum esse necesse est, ac si nouo Testamento credimus, meri-
to etiam veteri Testamento, fidem non derogamus.

LXXXIII.

Quòd, si qui libri sint, vel veteris instrumenti, qui auto-
ritate noui non confirmati, vel noui testamenti sint, qui ex
vetere, ea quæ ostensa est ratione, non posse deduci videan-
tur: ta-

tur: tamen ex his ipsis libris, certiora, de eorum fide testi-
monia, quàm ab Ecclesiæ autoritate petere licebit.

LXXIII.

Nam si sacram scripturam, non ex se, vt Canonicam au-
thenticam, & indubitatae fidei amplectimur, multò minus,
ob Ecclesiæ testimonium, ei hoc modo adstipulabimur, quæ
& ipsa, ob hanc causam eam semper, quod in se diuina esset,
amplexa est, & approbavit.

LXXV.

Nec verò scripturam solummodò, vt hætenus monstra-
uimus, ex scriptura probari, sed & intelligi, percipi & co-
gnosci posse adserimus, ita vt nec ea in re, plus Ecclesiæ
quàm quod par & fas est tribuendum sit.

LXXVI.

Maxima enim illi lux inest, & quidem eiusmodi, qualem
in tenebris aspicere possumus, modo si oculi eam ad rem ido-
nei, beneficio Spiritus diuini nobis contingant.

LXXVII.

Vnde haud abs re, Propheticus sermo componatur lu- *2: Pet. 1. 19.*
cernæ, lucenti in loco obscuro, donec dies elucescat, & lu-
cifer oriatur in cordibus nostris.

LXXVIII.

In eandem sententiam, non Ecclesiæ accepta refertur,
sed in verbo & testimonijs diuinis lucerna pedum nostrorum,
& lux itineris nostri constituitur.

LXXIX.

Quòd si homines etiam loquentes, ex voce ipsa agnosci-
mus, quidni DEVM, Deo dediti, in verbo suo, ipsos com-
pellantem, ducentem, audiant & agnoscant.

XC.

Vltimo, hic respondendum erat aduersarijs, qui inter a-
lia ex patribus Ecclesiasticis, non pauca, pro defendenda
Eccle-

Ecclesiæ autoritate afferunt, quam obtineat in Prophetarum & Apostolorum scriptis Canonicis, vel non Canonicis faciendis, vel quæ Canonica sunt reijciendis, & rursus, quæ non Canonica habentur suspiciendis.

XC I.

Cùm autem prolixiores nunc esse nolimus, nec ad eò in humanis nobis hærendum esse testimonijs iudicemus, tantùm de vno ex illis potissimum, quod perpetuo Pontificij in ore habent, non nihil addemus.

XC II.

Est autem illud Augustini, qui cap. 5. contra Epistolam fundamenti, sic ait: *Ego non crederem Euangelio, nisi me Ecclesiæ Catholica autoritas commoueret.*

XC III.

Hinc illi, de quibus loquimur aduersarij, per multa falsa extruunt, vt quod Euangelio credatur, propter autoritatem Ecclesiæ, & ideo Ecclesiæ, maiorem esse autoritatem.

XC IIII.

Hinc alia, cum sacris literis pugnantia, adeoq; prorsus intolerabilia accumulunt, vt quod Ecclesia possit condere articulos fidei, dogmata & leges, siue congruant cum Euangelio, siue non congruant &c.

XC V.

Etsi autem ad dictum Augustini, & falsa quæ inde extruuntur, variæ solent, & possent afferri responsiones, tamen nos in expedita, vsitata, ac simplice sententia, quæ ijs quæ hætenus exposita sunt, consentanea est acquiescimus.

XC VI.

Ea est, quòd sacræ scripturæ principaliter credamus, propter autorem Deum, à quo illa prodijt, & à quo illam prodijisse, interna Spiritus diuini persuasione, alijsq; argumentis, quæ ex ipsis scripturæ libris petuntur, potius ac longè certius,

certius, quàm ex Ecclesiæ testimonio, & autoritate, quæ ei tribuitur, perdiscimus.

XCVII.

Non igitur autoritatem suam ab Ecclesia, Euangelium *Iob. 1. 18.* accipit, sed à Deo, qui arcanam ac mirandam voluntatem patefacit, hac sua voce, iuxta illud: *Filius qui est in sinu patris, ipse enarrauit nobis.*

XCVIII.

Ac quomodo Euangelium, autoritatem suam ab Ecclesia, id est, ab hominibus, qui audiunt filium accipiet, cum omnes homines pariter propter authorem Deum illud necessario audire debeant.

XCIX.

Quin etiam nemine monente, quiuis sanus intelligit, non posse vllis hominibus, sine evidentissimis, ac certissimis Dei testimonijs credi, de rebus longè maximis, & omnem humani ingenij captum superantibus, utpote quòd æternus viuentis Dei filius, natus sit homo ex virgine, quòd passus, crucifixus & mortuus sit, ut fieret victima pro peccatis mundi, quòd à mortuis resurrexerit, quòd ascenderit ad cœlos, quòd certò nos gratis recipiamur, propter hunc Dei filium, quod mortui homines, certò sint recepturi corpora &c.

C.

His ita præmissis Euangelio credimus, Ecclesiæ Catholicæ (quod Augustinus ait) moti autoritate, minus principaliter, ut testi, ut præconi, ut interpreti, & ut vindici, sicut supra eius hæc officia, erga scripturas sunt enumerata.

CI.

Sic olim Ecclesia, populi Israëlitici, testabatur scripta, quæ veteris instrumenti sunt Canonica, à Prophetis accepta esse, idq; testimonium ingentia miracula, subinde exhibita, præter alia *κρίθια* confirmarunt.

F

Adc-

CII.

Ad eundem modum, postea Catholica, siue vniuersi orbis Ecclesia, de libris noui Testamenti, quos habemus, testata est, ab Apostolis domini traditos esse, quorum veritas, & certitudo, iisdem quoq; *κεντηείσις* confirmata est.

CIII.

Quemadmodum autem testi, & similibus officijs fungenti, non licet mutare narrationem quam recitat: Sic non licet Ecclesiae, doctrinam horum librorum mutare, quae quidem aliunde habet auctoritatem, scilicet à Deo ipso, qui addit illustria miracula, & testimonia, vt autorem monstrant.

CIIII.

Quare credimus Ecclesiae, non vt causae principali, qui est Spiritus diuinus, nec vt instrumento primario, quod est ipsum verbum, sed vt medio tantum externo, ministrali, adeoq; inferiori, per quod ratione partium, iam enumeratarum, ad ipsos fontes veritatis coelestis quasi manu deducimur.

CV.

Alijs Patrum dictis, quibus Pontificij probare conantur Canonem scripturae, ex Ecclesiae consignatione pendere, vt nunc respondeamus non est opus.

CVI.

Ea enim partim aliena sunt, partim nihil aliud notant, quam quod scriptura sit recipienda, quia ab Ecclesia semper recepta sit, & quosdam libros reijciendos esse, quia Ecclesia semper reiecerit.

Id quod

CVII.

Id quod & nos haud grauatim concedimus, & ei suum
inter alia relinquimus locum, sed non solum, sed non pri-
marium, sed non talem, quem eosdem aduersarios
inde astruere, post alia haecenus osten-
dimus.

FINIS.

CVII
In quod & nos hanc gratiam concedimus, & volumus
inter alia relinquimus locum, sed non locum, sed non per
marium, sed non talem, quem volumus adscribere
inde altere, post alia habere, nos officio
dinus
FINIS

AB 61 430

ULB Halle

3

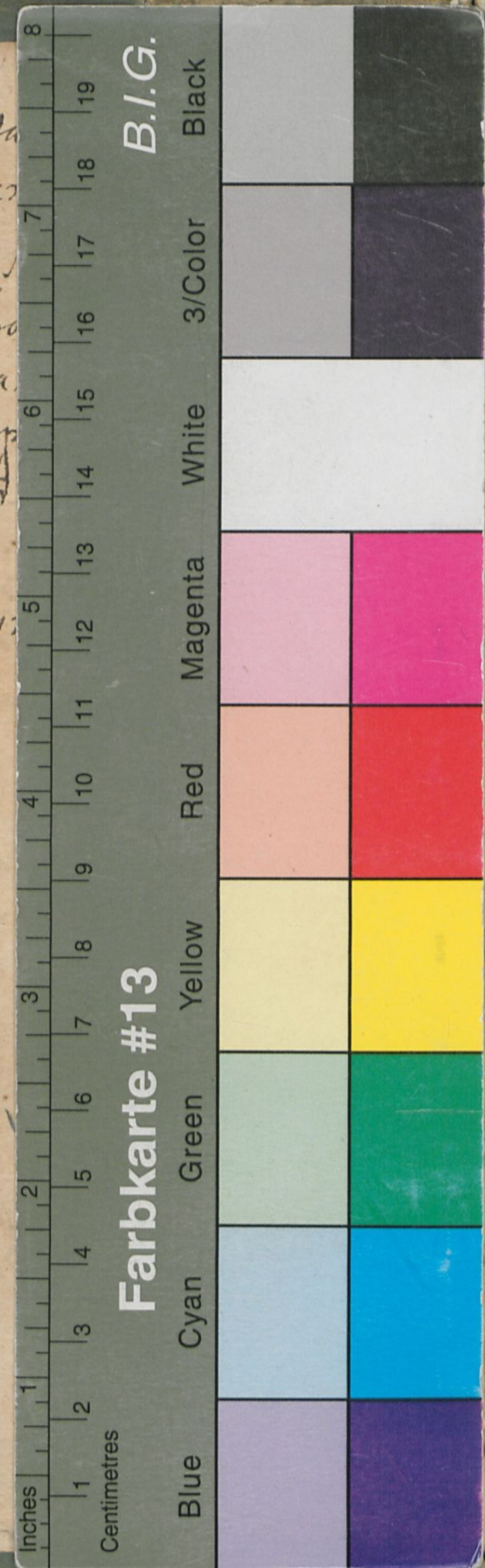
002 694 131

SK

DISPUTATIONES DVAE:
PRIOR
DE SACRIS VTRIVS-
que Testamenti libris Canoni-
CIS, ET ECCLESIASTICIS
SIVE APOCRYPHIS &c.

ALTERA
De eorundem sacrorum libro-
RVM AVTORITATE, ET VN-
de illa dependeat.

*Quae, dante & volente Deo, per Christum in Academia
IVLIA habebitur*

Ch. L.

M. Z.

PRAESIDE
Iohanne Hederico Th. D. &
Professore:

Respondente autem
M. GOTFRIDO SLVTERO
Vesaliensi.

HELMSTADII
Ex Officina Typographica Jacobi Luey.
Anno M. D. XCII.

M. Valent. Nylis
J.

